

درس خارج فقه مضرت آیت الله مسینی بوشهری (دامت برکاته)

تاریخ: ۵ بهمن ۱۳۹۹

موضوع کلی: فصل فی ما یتوقف علی الغسل من الجنابة

مصادف با: ۱۰ جمادی الثانی ۱۴۴۲

موضوع جزئی: امور متوقف بر غسل جنابت - امراول: نماز

جلسه: ۶۲

سال تحصیلی: ۱۴۰۰-۱۳۹۹

«الحمد لله رب العالمین و صلی الله علی محمد وآله الطاهیرین و اللعن علی اعدائهم اجمعین»

فصل فی ما یتوقف علی الغسل من الجنابة و هی امور:

الأول: الصلاة، واجبة أو مستحبة، أداءً و قضاءً لها و لأجزائها المنسیة و صلاة الاحتیاط، بل و کذا سجدة السهو علی الأحوط. نعم، لا یجب فی صلاة الأموات و لا فی سجدة الشکر و التلاوة^۱.

مرحوم سید (ره)، فصل جدیدی را مطرح کرده است و آن، در رابطه با اموری است که بر غسل جنابت متوقفند؛

امراول، نماز است و فرقی نمی‌کند که آن نماز، واجب باشد یا مستحب باشد، نماز ادا باشد یا نماز قضا باشد. همچنین، واجب است که شخص جنب، برای به جا آوردن قضای اجزای فراموش شده از نماز [، مثل سجده و تشهد] و نماز احتیاط غسل کند، بلکه بنا بر احتیاط [واجب] برای به جا آوردن دو سجده سهو نیز باید غسل کند. بله، برای خواندن نماز میت و سجده شکر و سجده تلاوت قرآن، غسل کردن واجب نیست.

ادله وجوب غسل جنابت برای خواندن نماز

دلیل اول، انجام غسل جنابت برای نماز، از ضروریات دین است و مجمع علیه بین مسلمین است.

دلیل دوم، کتاب

خداوند متعال فرموده است: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فاطْهَرُوا... أَوْ لَمْ تُسْتَمِ النِّسَاءُ فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا...»^۲.

از آیه مذکور، استفاده می‌شود که اگر کسی جنب باشد باید غسل کند و اگر طهارت مائیه (غسل) برای او ممکن نباشد باید تیمم کند.

دلیل سوم، سنت

روایات زیادی در رابطه با وجوب غسل برای خواندن نماز وارد شده‌اند که از آن روایات استفاده می‌شود که انجام غسل جنابت برای خواندن نماز، واجب است و هیچ فرقی بین نماز واجب، مستحب، نماز ادا و قضا نیست. روایت ذیل از جمله آن روایات است؛

عَنْ زُرَّارَةَ عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ (ع)؛ قَالَ: «إِذَا دَخَلَ الْوَقْتُ وَجَبَ الطَّهُّورُ وَ الصَّلَاةُ وَ لَا صَلَاةَ إِلَّا بِطَّهُّورٍ»^۳.

۱. سید محمدکاظم، یزدی طباطبائی، العروة الوثقی، ج ۱، ص ۲۸۴.

۲. «المائدة»؛ ۶.

۳. شیخ حر عاملی، وسائل الشیعة، ج ۲، کتاب الطهارة، ابواب الجنابة، باب ۱۴، ص ۲۰۳، ح ۲.

از روایت مذکور، استفاده می‌شود که طهارت و نماز ملازم یکدیگرند و شخص نمی‌تواند بدون طهارت نماز بخواند و از اطلاق این روایت استفاده می‌شود که فرقی بین نماز واجب، مستحب، ادا و قضا نیست و شخص برای خواندن همه این نمازها باید طهارت داشته باشد.

دلیل وجوب غسل برای خواندن اجزای فراموش شده نماز

دلیل این است که کل و مرکب اعتباری [، مثل نماز که از اجزائی تشکیل شده است] چیزی جز اجزاء نیست، بنابراین، همان‌طور که کل که عبارت از نماز است، مشروط به طهارت است و شخص جنب، بدون غسل نمی‌تواند نماز بخواند، اجزای آن کل نیز مشروط به طهارتند، پس شرط برای کل، شرط برای اجزای آن کل نیز می‌باشد، کما اینکه آنچه برای کل، مانع و قاطع باشد نسبت به اجزای آن کل نیز مانع و قاطع است، در نتیجه اگر شخص، جزئی از نماز، مثل سجده یا تشهد را فراموش کرده باشد و بخواهد قضای آن را به جا آورد باید طهارت داشته باشد لذا اگر جنب باشد باید غسل کند و سپس قضای آن جزء فراموش شده را بخواند. مرحوم آیت الله خویی (ره) فرموده است که مقصود از قضا که در کلام مرحوم سید (ره) آمده است، معنای اصطلاحی قضا نیست چون معنای اصطلاحی قضا این است که انسان بخواهد مأموریه را در غیر وقتش انجام بدهد، مثل اینکه شخص نماز صبح را در وقت خودش نخواند و بعد از طلوع خورشید بخواهد قضای نماز صبح را بخواند، بلکه مقصود از قضا در کلام مرحوم سید (ره) نفس اتیان نماز با تبدل در مکان است، یعنی در همان نماز، یک تبدل و جابجایی ایجاد می‌شود، مثل اینکه سجده در موضع خودش انجام نشود و بعد از اتمام نماز آن را انجام بدهد، یعنی به جای اینکه آن جزء را در جای خودش انجام بدهد در جای دیگری انجام می‌دهد، لکن این تبدل در وقت صورت می‌گیرد و در خارج وقت نیست، به تعبیر روشن‌تر، مأموریه در وقت انجام می‌شود، لکن تبدل در مکان صورت می‌گیرد و آن را در غیر موضع خودش انجام می‌دهد و شاید علت این تفسیر این باشد که عنوان نماز واجب یا مستحب، شامل نماز قضا؛ به معنای اتیان مأموریه در خارج وقت نیز می‌شود، پس قضا، همان اتیان در وقت است، لکن با یک جابجایی که در مکان صورت گرفته است و در حقیقت به معنای تدارک کردن است، یعنی شخص جزئی را که در محل خودش نخوانده است بعد از اتمام نماز، به صورت قضا می‌خواند.^۱

البته ظهور کلام مرحوم سید (ره) که قضا را در مقابل ادا آورده است در این است که منظور از قضا، همان معنای اصطلاحی قضا است که شخص نمازش را در خارج از وقت، به صورت قضا بخواند و نظر ایشان این است که شخص جنب برای خواندن نماز باید غسل کند، چه نمازش واجب باشد و چه مستحب باشد و چه نمازی که می‌خواند نماز ادا باشد و چه نماز قضا باشد.

دلیل لزوم غسل جنابت برای خواندن نماز احتیاط

به نظر می‌رسد که نماز احتیاط نیز همان حکم نماز را دارد و لذا همان‌گونه که نماز، متوقف بر غسل جنابت است، نماز احتیاط نیز متوقف بر غسل جنابت است و اگر شخص جنب بخواهد نماز احتیاط بخواند باید غسل کند و سپس نماز بخواند زیرا نماز احتیاط از دو صورت خارج نیست و در هر یک از این دو صورت، متوقف بر غسل جنابت است؛ گاهی نماز احتیاط، نمازی مستقل محسوب می‌شود که در این صورت به صرف اینکه عنوان نماز بر آن صدق می‌کند، حکم نماز بر آن مترتب می‌شود لذا همان‌گونه که شخص جنب، برای خواندن نماز [واجب یا مستحب و ادا یا قضا] باید غسل کند، برای خواندن نماز احتیاط نیز باید غسل کند. اما گاهی نماز احتیاط، نمازی مستقل نیست، بلکه جزء مکمل نماز است، یعنی اگر مثلاً شخص بین سه و چهار شک کند، بنا را بر

۱. سید ابوالقاسم، موسوی خویی، موسوعة الإمام الخوئی، ج ۶، ص ۲۸۳.

چهار می‌گذارد و نمازش را تمام می‌کند و بعد از اتمام نماز، نماز احتیاط را به عنوان مکمل آن نمازی که خوانده است، می‌خواند که اگر در واقع سه رکعت خوانده باشد، این نماز احتیاط آن یک رکعتی که کمتر خوانده است را تکمیل کند، در این صورت چون نماز احتیاط جزء مکمل نماز است همان حکم کل را پیدا می‌کند لذا همان‌گونه که برای خواندن کل نماز، طهارت معتبر است و شخص باید غسل کند، برای خواندن جزء نیز طهارت معتبر است و لازم است که شخص غسل کند و سپس نماز احتیاط را بخواند. بنابراین، چه نماز احتیاط، یک نماز مستقل فرض شود و چه به عنوان جزء مکمل فرض شود، شخص باید غسل کند و نماز احتیاط را بخواند مگر اینکه زمینه برای غسل فراهم نباشد که در این صورت باید تیمم کند و نمازش را بخواند.

«الحمد لله رب العالمین»